

Krystyna Patora*

ORCID: 0000-0003-2526-6801

krystyna.patora@wpia.uni.lodz.pl

Relacje norm prawa Unii Europejskiej i prawa krajowego w zakresie ścigania przestępstw prania brudnych pieniędzy

Streszczenie

Tematem niniejszego artykułu jest niespójność przepisów dotyczących prania „brudnych” pieniędzy w prawie krajowym, a także w relacji do prawa unijnego. W artykule zostały wskazane braki legislacyjne, które uniemożliwiają skuteczne ograniczanie przestępczości prania pieniędzy. Bez ich wprowadzenia nie będzie możliwe ograniczanie zjawiska prania brudnych pieniędzy, szczególnie w tych wypadkach, a jest ich coraz więcej, przestępczości transgranicznej oraz popełnianej z wykorzystaniem podmiotów zbiorowych.

Słowa kluczowe: pranie brudnych pieniędzy, czyn zabroniony, korzyści związane z popełnieniem czynu zabronionego, przestępczość zorganizowana, okoliczności obciążające, zabezpieczenie majątkowe, dyrektywy

Kody JEL: K14

Relations between the norms of European Union law and national law in the area of the Prosecuting of Money Laundering Offences

Abstract

The subject of this article is the inconsistency of provisions regarding money laundering between the domestic law and the EU law. The article discusses the legislative shortcomings that prevent the effective control of money laundering crimes. Without its introduction, it will not be possible to limit the phenomenon of money laundering especially in these cases. And there are more and more of them, cross border crimes and crimes committed using collective entities.

Keywords: money laundering, prohibited act, proceeds of crime, organised crime, aggravating circumstances, asset-based security, directives

JEL Codes: K14

---

* Krystyna Patora – Uniwersytet Łódzki, Wydział Prawa i Administracji.

Wstęp

Przestępczość związana z tzw. praniem pieniędzy, czyli pożytkowaniem korzyści, które zostały uzyskane z czynów zabronionych, stanowi przedmiot zainteresowania ustawodawstw krajowych, a także międzynarodowych. Celem wprowadzenia znamion czynów prania „brudnych” pieniędzy było pozbawienie sprawców przestępstw korzyści, jakie uzyskiwali początkowo z przestępczości zorganizowanej, a następnie każdego rodzaju tej przestępczości. Taki proces można zaobserwować w prawie krajowym poszczególnych państw. Przy globalizacji obrotu, sposobności wykorzystania Internetu w przestępczości i możliwości popełnienia przestępstw związanych z praniem brudnych pieniędzy, osiągnięcie ograniczenia tego zjawiska możliwe jest tylko dzięki współpracy pomiędzy poszczególnymi krajami. Zacieśnienie tej współpracy musi następować w pierwszej kolejności w obszarze systemu bankowego, ponieważ to on jest najczęściej używany do dokonywania transferów środków pochodzących z przestępczości. Konieczne jest więc omówienie najnowszych rozwiązań w tym zakresie, aby pokazać, czy są one spójne, a jeśli nie, to czy powinny być dokonane kolejne zmiany, które będą skutkować ich zgodnością.

1. Przestępstwo „prania brudnych pieniędzy” w prawie międzynarodowym oraz unijnym

Pojęcie „prania brudnych pieniędzy” po raz pierwszy zostało użyte w latach 20. XX wieku i dotyczyło mafii chicagowskiej (Wąsowski 2001, s. 9). Chodziło o nielegalną, zabronioną przez prawo (Wójcik 2002, s. 23), działalność związaną z produkcją alkoholu, która przynosiła ogromne dochody. Aby ta nielegalna działalność w postaci produkcji alkoholu była trudna do wykrycia, organizacje zajmujące się nią prowadziły jednocześnie legalnie działające pralnie, sklepy spożywcze czy cukiernie, których dochody były w rzeczywistości bardzo skromne i mieszały ogromne dochody z nielegalnej działalności z dochodami z działalności legalnej (Pływaczewski 1993, s. 33). Miało to na celu utrudnienie lub uniemożliwienie ustalenia ich pochodzenia. Pranie pieniędzy wywodzi się więc z zakazanej działalności, przynoszącej ogromne zyski, które były wykazywane w legalnie działających podmiotach, w tym szczególnie w osławionych pralniach. W takim otoczeniu została stworzona definicja „prania brudnych pieniędzy”, która została opracowana przez Ośrodek Szkolenia Departamentu Skarbu USA i zgodnie z którą „praniem brudnych pieniędzy” jest: „proces, przy pomocy którego dochody przypuszczalnie uzyskane z działalności przestępczej są przekazywane, przekształcane, wymieniane albo też łączone i mieszane z legalnymi funduszami w celu ukrycia lub zatajenia prawdziwego charakteru, źródła, ukierunkowania, przepływu lub własności tych dochodów. Celem procesu prania pieniędzy jest nadanie pozorów legalności *środkom* uzyskanym z działalności pozaprawnej lub działań z nią związanych” (Wójcik 2002, s. 23–24). Pierwsze regulacje pojawiły się w Stanach Zjednoczonych w latach 70. XX wieku (Bank Secrecy Act of 1970 r., 84 Stat. 1114), a ustawa o zwalczaniu prania pieniędzy

zaczęła obowiązywać w 1986 r. (Gilmore 1999, s. 27). Natomiast zwrot „pranie pieniędzy” został użyty w 1982 r. w sprawie *United States of America v 4 255 625,39 USD* (Gilmore 1999, s. 26). Istotą przestępczości w postaci prania brudnych pieniędzy jest więc ukrywanie istnienia nielegalnie pozyskanych dochodów i ich nielegalne użytkowanie, poprzez nadanie tym procesom pozorów legalności (Definicja z *The Cash Connection, Organized Crime and Money Laundering*, 1984 r., nr 7, powołana przez Górniok 2003, s. 96; także Górniok 2000, s. 47).

R. Lizak pisze, że cechą wspólną wszystkich definicji jest to, że „pranie brudnych pieniędzy” polega na legalizowaniu dochodów pochodzących z działalności niezgodnej z prawem (Lizak 2018, s. XII).

Problem „prania brudnych pieniędzy” został na arenie międzynarodowej oraz europejskiej zauważony dość szybko. Jedną z pierwszych inicjatyw były Zalecenia Komitetu Ministrów Rady Europy z 27.06.1980 r. w sprawie przeciwdziałania transferowi i ukrywaniu funduszy pochodzących z przestępstw „prania brudnych pieniędzy” (Committee of Ministers of the Council of Europe, *Recommendation No. R (80) 10 on measures against the transfer and the safekeeping of funds of criminal origin*, 27.06.1980). 20.12.1988 r. została sporządzona w Wiedniu Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi (Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, sporządzona w Wiedniu 20.12.1988 r., Dz.U. 1995 Nr 15, poz. 69 z 20.02.1995), zwana także Konwencją wiedeńską, która zawierała definicję „prania brudnych pieniędzy”.

Niedługo potem została przyjęta Konwencja Nr 141 Rady Europy z 8.11.1990 r. o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa (Konwencja Nr 141 o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa, ratyfikowana przez Polskę w 2000 r. (Dz.U. 2003 Nr 46, poz. 394).

Z punktu widzenia ważności aktów prawnych dla ograniczania przestępczości prania „brudnych” pieniędzy należy wymienić, wprowadzie już nie obowiązującą, ale mającą ważne znaczenie, Dyrektywę Rady 91/308/EWG z 10.06.1991 r. w sprawie uniemożliwienia korzystania z systemu finansowego w celu prania pieniędzy, która w art. 1 stanowiła, że praniem „brudnych” pieniędzy było wymienione poniżej umyślne postępowanie, dokonywane w celu:

- konwersji lub przekazania mienia, ze świadomością, że pochodzi ono z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności, celem ukrywania lub zatajania bezprawnego pochodzenia tego mienia, albo udzielania pomocy osobie, która bierze udział w takiej działalności, aby uniknęła ona prawnych konsekwencji tych działań,
- ukrycia lub zatajania prawdziwego charakteru, źródła, miejsca przechowywania, przemieszczaniu, praw związanych z tym mieniem lub jego własnością, ze świadomością, że źródłem tego mienia jest działalność o charakterze przestępczym lub udział w takiej działalności,

- nabycia, posiadania albo używania mienia, ze świadomością w momencie jego otrzymania, że mienie to pochodzi z działalności o charakterze przestępczym lub udział w takiej działalności,
- udziału, współdziałania w celu popełnienia, usiłowanie popełnienia, jak też pomocnictwo, nakłanianie, ułatwianie oraz doradzanie w przypadku czynów określonych w powyższych podpunktach (Dyrektywa Rady 91/308/EWG z 10.06.1991 r. w sprawie uniemożliwienia korzystania z systemu finansowego w celu prania pieniędzy – Dz.U.UE L z 28.06.1991 r., Dz.U.UE.L.1991.166.77).

Wskazanie rozumienia określenia *działalności przestępczej* nastąpiło w art. 3 ust. 1 lit a Konwencji wiedeńskiej¹ i obejmowało wszystkie inne typy działalności przestępczej określone do celów dyrektywy przez każde Państwo Członkowskie (Dyrektywa Rady 91/308/EWG z 10.06.1991 r. w sprawie uniemożliwienia korzystania z systemu finansowego w celu prania pieniędzy – Dz.U.UE L z 28.06.1991 r., Dz.U.UE.L.1991.166.77).

Istotne znaczenie ma także Konwencja Narodów Zjednoczonych z 15.11.2000 r. przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej (Konwencja Narodów Zjednoczonych z 15.11.2000 r. przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej – Dz.U. 2005 Nr 18, poz. 158 z 31.01.2005), ponieważ rozszerzyła ona w art. 6 penalizację prania dochodów z przestępstwa, w porównaniu do Konwencji wiedeńskiej.

Na podstawie art. 1.3. Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE Dz.U.UE L z 5.06.2015 r., za pranie pieniędzy uznane są następujące czyny popełnione umyślnie:

- a) konwersja lub przekazywanie mienia, ze świadomością, że pochodzi ono z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności, w celu ukrywania lub zatajania nielegalnego pochodzenia tego mienia lub udzielenia pomocy dowolnej osobie, która bierze udział w takiej działalności, dla umożliwienia tej osobie uniknięcia konsekwencji prawnych takiego działania;
- b) ukrycie lub zatajenie prawdziwego charakteru mienia, jego źródła, miejsca położenia, rozporządzenia nim, przemieszczania, praw odnoszących się do mienia lub własności mienia, ze świadomością, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności;

¹ W art. 3 ust. 1 lit. a Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, sporządzonej w Wiedniu 20.12.1988 r. – Dz.U. z 20.02.1995 r., Dz.U.1995.15.69 zał., jako wchodzące w skład działalności przestępczej zostały wskazane dokonane umyślnie wyrób, wytwarzanie, sporządzanie wyciągów lub preparatów, oferowanie, proponowanie sprzedaży, rozprowadzanie, sprzedawanie, dostarczanie na wszelkiego rodzaju warunkach, pośredniczenie, wysyłanie, przesyłanie w tranzycie, przewożenie, wywóz, bądź przywóz każdego środka odurzającego, bądź każdej substancji psychotropowej, dokonywane niezgodnie z postanowieniami Konwencji z 1961 r., Konwencji z 1961 r. z późniejszymi zmianami, bądź Konwencji z 1971 r.

- c) nabycie, posiadanie lub użytkowanie mienia, ze świadomością w momencie jego otrzymania, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności;
- d) udział lub współdziałanie w popełnieniu, usiłowanie popełnienia oraz pomocnictwo, podżeganie, ułatwianie oraz doradzanie przy popełnieniu którejkolwiek z czynów, o których mowa w lit. a), b) i c) (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE Dz.U.UE L z 5.06.2015 r., Dz.U.UE.L.2015.141.73 ze zm.).

Dyrektywa ta zawiera w art. 3 pkt 4 w zw. z art. 3 pkt 4 lit. f, definicję *działalności przestępczej*, przez którą rozumiano jakikolwiek przestępczy udział w popełnieniu poważnych przestępstw, w tym między innymi przestępstw podatkowych odnoszących się do podatków bezpośrednich i pośrednich – zgodnie z definicją w prawie krajowym państw członkowskich – których maksymalne zagrożenie karą przekraczało rok pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności, lub – w przypadku państw członkowskich, których systemy prawne określają w odniesieniu do przestępstw minimalny próg zagrożenia karą – wszystkich przestępstw, których dolna granica zagrożenia karą jest wyższa niż sześć miesięcy pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE Dz.U.UE L z 5.06.2015 r., Dz.U.UE.L.2015.141.73 ze zm.).

2. Przestępstwo prania brudnych pieniędzy w polskim prawie w ujęciu historycznym

W Polsce, podobnie jak na świecie, to system bankowy najczęściej wykorzystywany był do prania pieniędzy pochodzących z tzw. przestępstw bazowych.

Dlatego to banki jako pierwsze dostrzegały nowe formy tej przestępczości i opracowywały zalecenia dotyczące ograniczania wykorzystywania ich systemów do ukrywania korzyści pochodzących z popełniania przestępstw gospodarczych, ale i kryminalnych. Początkowo ograniczanie odbywało się za pomocą różnego rodzaju obostrzeń o charakterze administracyjnym. Określenie „prania brudnych pieniędzy” po raz pierwszy zostało użyte w Zarządzeniu nr 16/92 Prezesa NBP z 1.10.1992 r. w sprawie zasad postępowania banków w razie ujawnienia okoliczności wskazujących na lokowanie w banku środków pieniężnych lub innych wartości majątkowych pochodzących lub mających związek z przestępstwem oraz przy

dokonywaniu wpłat gotówkowych przekraczających określoną kwotę, gdzie w paragrafie 1 wskazano, że przez „pranie brudnych pieniędzy” należy rozumieć: „sytuację, która zachodzi wówczas, gdy ujawnione okoliczności wskazują, że lokowane w banku środki pieniężne lub inne wartości majątkowe pochodzą z przestępstwa lub uczestnictwa w jego popełnieniu, albo że ich pochodzenie, stan lub przeznaczenie mają zostać ukryte z przyczyn mających związek z przestępstwem” (Zarządzenie nr 16/92 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z 1.10.1992 r. w sprawie zasad postępowania banków w razie ujawnienia okoliczności wskazujących na lokowanie w banku środków pieniężnych lub innych wartości majątkowych pochodzących lub mających związek z przestępstwem oraz przy dokonywaniu wpłat gotówkowych przekraczających określoną kwotę Dz.Urz. NBP z 2.10.1992 r., 20.09.1992). Była to jednak tylko jedna, przysłowiowa, strona medalu, ponieważ należało, dla skutecznej walki z tym zjawiskiem, wprowadzić przepisy uznające tego typu zachowania jako czyny zabronione zagrożone sankcjami karnymi, co też zostało po raz pierwszy uczynione w art. 5 ustawy z 12.10.1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Ustawa z 12.10.1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego – Dz.U. Nr 126, poz. 615). Ograniczyło się ono do środków płatniczych, papierów wartościowych lub wartości dewizowych, pochodzących ze zorganizowanej przestępczości powiązanej z obrotem środkami odurzającymi lub psychotropowymi, fałszowaniem pieniędzy lub papierów wartościowych, wymuszeniem okupu albo handlu bronią, co do których zakazano: przyjmowania, przenoszenia własności, posiadania, przekazywania, wywożenia za granicę albo podejmowania innych działań, które mogły udaremnić stwierdzenie ich przestępczego pochodzenia, wykrycie albo orzeczenie przepadku. Zachowania miały być podejmowane w celu wprowadzenia opisanych przedmiotów czynności wykonawczych do legalnego obrotu. Pierwotnie przestępstwo prania „brudnych” pieniędzy zostało powiązane ze zorganizowaną przestępczością (Buchała i in. 1995, s. 82), co znacznie ograniczyło możliwości jego zwalczania, szczególnie co do korzyści pochodzących z przestępczości gospodarczej, która na początku lat 90. była szczególnie rozległa w Polsce. Jej gwałtownemu rozwojowi sprzyjały przeobrażenia gospodarcze i brak odpowiednich regulacji dotyczących typowych dla rodzącej się gospodarki rynkowej przestępstw.

Trzeba podkreślić, że polski ustawodawca długo nie zdecydował się na wprowadzenie do prawa karnego legalnej definicji przestępstwa prania pieniędzy. Obecnie obowiązująca ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu – Dz.U. 2023, poz. 1124), w artykule 2.2. pkt 14, wskazuje, że przez pranie brudnych pieniędzy rozumie się czyn określony w art. 299 ustawy z 6.06.1997 r. – Kodeks karny. Zgodnie z art. 299 § 1 Kodeksu karnego karalne jest podejmowanie wymienionych w tym przepisie czynności sprawczych do środków płatniczych, instrumentów finansowych, papierów wartościowych, wartości dewizowych, praw majątkowych lub innego mienia ruchomego lub nieruchomości, pochodzących z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego (Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks karny – t.j. Dz.U. 2022, poz. 1138).

W kodeksie karnym z 1997 r. przestępstwo prania brudnych pieniędzy uregulowane zostało w art. 299 § 1 kodeksu karnego. Przepis ten był wielokrotnie nowelizowany, przy czym zmiany generalnie polegały na dodawaniu nowych czynności sprawczych, stanowiących kolejne formy prania pieniędzy. Wszelkie wprowadzane zmiany miały przede wszystkim na celu to, aby objęto penalizacją kolejne występujące w rzeczywistości zachowania, które zmierzały do wykorzystania owoców przestępstw. Praktyka ujawniała nowe niekorzystne zjawiska, które były szkodliwe, ale prawnie irrelewantne, a ustawodawca tak zmieniał przepisy dotyczące prania brudnych pieniędzy, aby kolejne zachowania uznać za przestępstwa i objąć odpowiedzialnością karną. Dlatego należy wspomnieć tylko o najważniejszych zmianach art. 299 kodeksu karnego.

Pierwszym poważnym krokiem mającym na celu poszerzenie pola kryminalizacji było zastąpienie w treści art. 299 § 1 kodeksu karnego określenia: *pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem przestępstwa przez inne osoby* określeniem: *pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego*, co miało miejsce na podstawie nowelizacji omawianego przepisu w 2000 r. (Ustawa z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu – Dz.U. 2017, poz. 1049). W ten sposób zlikwidowany został wymóg, aby czyn pierwotny był popełniony przez inną osobę niż ta która dopuszczała się prania korzyści pochodzących z czynu bazowego. Ta zmiana legislacyjna poszerzyła zakres podmiotowy sprawców czynów z art. 299 § 1 k.k. o tych, którzy dopuścili się przestępstw bazowych, z których korzyści pochodziły.

Wówczas weszła w życie ustawa z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Ustawa z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu – Dz.U. 2017, poz. 1049), która regulowała zasady oraz tryb przeciwdziałania praniu pieniędzy, przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu, stosowania szczególnych środków ograniczających przeciwko osobom, grupom i podmiotom oraz obowiązki podmiotów uczestniczących w obrocie finansowym w zakresie gromadzenia i przekazywania informacji. W art. 2 pkt 9 ustawy umieszczona została definicja „prania pieniędzy”, która obejmowała czynności polegające na:

- a) zamianie lub przekazaniu wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym lub z udziału w takiej działalności, w celu ukrycia lub zatajenia bezprawnego pochodzenia tych wartości majątkowych albo udzieleniu pomocy osobie, która bierze udział w takiej działalności w celu uniknięcia przez nią prawnych konsekwencji tych działań,
- b) ukryciu lub zatajeniu prawdziwego charakteru wartości majątkowych lub praw związanych z nimi, ich źródła, miejsca przechowywania, rozporządzania, faktu ich przemieszczania, ze świadomością, że wartości te pochodzą z działalności o charakterze przestępczym lub udziału w takiej działalności,
- c) nabyciu, objęciu w posiadanie albo używaniu wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym lub udziału w takiej działalności,
- d) współdziałaniu, usiłowaniu popełnienia, pomocnictwie lub podżeganiu w przypadkach zachowań określonych w lit. a–c.

Ustawa weszła w życie 23.06.2001 r., a została uchylona 13.07.2018 r., kiedy to weszła w życie kolejna ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (Ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu – t.j. Dz.U. 2023, poz. 1124), która obowiązuje do dziś.

Nowelizacją z 25.06.2009 r., która weszła w życie 22.10.2009 r. (Ustawa z 25.06.2009 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu oraz o zmianie niektórych innych ustaw – Dz.U. 2009 Nr 166, poz. 1317) dodano w art. 299 § 1 kodeksu karnego określenia *instrumenty finansowe, lub inne* do mienia, a także *nieruchomości*. Była to istotna zmiana, która znacznie rozszerzyła pole kryminalizacji.

Natomiast nowelizacją z 9.10.2015 r. (Ustawa z 9.10.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw – Dz.U. 2015, poz. 1855), która weszła w życie 13.02.2016 r. katalog czynności sprawczych poszerzono o posiadanie, używanie, ukrywanie, konwersję lub transfer korzyści. Nowela ta ponadto wprowadzała nowy art. 299 § 6a k.k., tj. karalność przygotowania do popełnienia przestępstw z art. 299 § 1 i 2 k.k.

Ostatecznie czyn z art. 299 § 1 kodeksu karnego został tak skonstruowany, że przedmiot wykonawczy prania, tj.: środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe oraz inne wskazane w treści tego przepisu, nie muszą pochodzić ze zorganizowanej przestępczości i mogą obejmować każdy rodzaj przestępczości, zarówno kryminalnej, jak i gospodarczej. Oznacza to, że konieczne jest rozważanie wykorzystania korzyści uzyskanych z każdego rodzaju przestępczości, co skutkuje badaniem związanym z ustalaniem stanu majątkowego podejrzanych o popełnienie praktycznie każdego rodzaju przestępczości.

Obecna regulacja, umieszczona w art. 299 § 1 kodeksu karnego, pomimo wielokrotnych nowelizacji nie jest jednak doskonała. Problemem, który systematycznie w teorii oraz w praktyce ma istotne znaczenie jest to, że przedmiot wykonawczy musi pochodzić z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego. Trzeba podkreślić, że w pierwszej kolejności chodzi o każdy czyn zabroniony. Pojęcie „czynu zabronionego” zostało zdefiniowane jako „zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej” (Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks karny – t.j. Dz.U. 2017 poz. 2204 ze zm.). Definicja pojęcia „czynu zabronionego” została także wskazana w art. 53 § 1 Kodeksu karnego skarbowego (Ustawa z 10.09.1999 r. Kodeks karny skarbowy – t.j. Dz.U. 2021, poz. 408). W doktrynie reprezentowany jest pogląd, że pojęcie „czynu zabronionego” z art. 299 § 1 k.k. nie obejmuje czynów zabronionych wskazanych w kodeksie karnym skarbowym (Zoll 2016, s. 691–692; podobnie Wróbel 2012, s. 104 i nast.; Michalska-Warias 2016, s. 133–139). W doktrynie pojawiły się także poglądy przeciwne, zgodnie z którymi pranie pieniędzy obejmuje czyny zabronione, które zostały wskazane w kodeksie karnym skarbowym (Błachnio 2024, teza 15; Oczkowski 2023, teza 7; Giezek 2021, teza 35; Gałązka 2024, s. 1799; Potulski 2023/Legalis/teza nr 2, notka na marginesie nr 13; Gadecki 2023, s. 896; Zawłocki, Gałęski 2024/Legalis, teza nr 14, IV. Strona przedmiotowa typu czynu

zabronionego z § 1, notka na marginesie nr 50). Stanowisko takie wyraził także SN w uchwale z 4.04.2005 r., sygn. I KZP 7/05, OSNKW 2005/5/44, a także w postanowieniu z dnia 12.01.2015 r., sygn. III KK 247/14, Lex nr 1622321. Postanowienie to zostało zaakceptowane przez M. Czepukojcia (Czepukojć 2017, s. 64–71). Również w kolejnym postanowieniu z 30.11.2017 roku, IV KK 272/17, SN przyjął, że przestępstwem bazowym jest każde przestępstwo, z którego pochodzą dochody. Tak więc wydaje się, że w doktrynie i orzecznictwie sądowym przeważa stanowisko, iż czynem bazowym może być czyn określony w kodeksie karnym skarbowym.

Oznacza to, że konieczne jest uprawdopodobnienie popełnienia uprzednio czynu zabronionego tak zwanego „bazowego” co najmniej w zakresie ustalenia stanu faktycznego oraz odpowiedniej kwalifikacji prawnej. Jest to warunek konieczny do tego, aby możliwe było w dalszej kolejności przypisanie przestępstwa prania brudnych pieniędzy. Oznacza to, że korzyści z popełnienia czynu zabronionego nie mogą pochodzić z – przykładowo – nieujawnionych źródeł, a więc wtedy, gdy ujawnione zostały nadmierne dochody, ale nie jest możliwe ustalenie, że stanowiące je środki pochodzą z czynu zabronionego. Już na etapie tych rozważań można wskazać, że pojęcie „czynu zabronionego”, użyte w art. 299 § 1 kodeksu karnego, nie jest tożsame z pojęciem „przestępstwa”, użytego do wyjaśnienia definicji „działalności przestępczej” z art. 3 pkt 4 w zw. z art. 3 pkt 4 lit. f Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE Dz.U.UE L z 5.06.2015 r. Wydaje się, że, z jednej strony definicja z art. 3 pkt 4 w zw. z art. 3 pkt 4 lit. f Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu była początkowo szersza niż w prawie polskim, ponieważ obejmowała również korzyści pochodzące z przestępstw podatkowych, ale obecnie zakres ten jest podobny, a, z drugiej strony, w prawie polskim brak jest ograniczenia w zakresie zagrożenia ustawowego, co będzie skutkowało szerszym wyznaczeniem granic przestępstw bazowych w prawie polskim.

Ponadto w polskim orzecznictwie sądowym powstał spór co do wykładni znamienia *pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego*.

W orzecznictwie sądowym wskazywano, że: *pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego* oznacza wartości majątkowe uzyskane za pomocą czynu zabronionego i obejmujące te wartości majątkowe, których nie posiadałby sprawca pierwotny, gdyby nie dopuścił się tego czynu (Postanowienie SA w Katowicach z 15.07.2009 r., II AKz 417/09, KZS 2010/11/55, OSA 2010/7/3-10). Przyjmowano szerokie rozumienie korzyści pochodzących z przestępstwa jako wartości majątkowych pochodzących z popełnienia czynu zabronionego, a także wartości, której podstawę stanowi stosunek prawny powstały w wyniku zabronionych prawnie zabiegów (Wyrok SA w Krakowie z 28.10.2009 r., II AKa 184/09, KZS 2009/12/61).

Odnosnie do bezpośredniego lub pośredniego pochodzenia z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego zarysowały się w orzecznictwie sądowym trzy stanowiska. Na podstawie pierwszego z nich, wyrażonego w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 15.07.2009 r., nie jest istotne, czy dane wartości majątkowe pochodzą bezpośrednio, czy tylko pośrednio z owego pierwotnego czynu zabronionego (Wyrok SA w Katowicach z 15.07.2009 r, II AKa 417/09, KZS 2009/9/70). Innego zdania był Sąd Najwyższy, który w wyroku z 1.09.2010 r., V KK 43/10, wskazał, że chodzi tylko o korzyści, które pochodzą tylko pośrednio z popełnienia czynu zabronionego. Nie dotyczy to tych korzyści, które zostały uzyskane za pomocą czynu zabronionego. Podobnego zdania był Sąd Apelacyjny w Łodzi (Wyrok SA w Łodzi z 13.12.2012 r., II AKa 198/12; KZS 2014/11/53/). Mogłoby się wydawać, że do pewnego ujednoclenia orzecznictwa sądowego doszło w związku z wydaniem uchwały Sądu Najwyższego w 2013 r. W uchwale 7 Sędziów z 18.12.2013 r. Sąd Najwyższy wskazał, że chodzi zarówno o korzyści pochodzące bezpośrednio, jak i pośrednio z popełnienia czynu zabronionego (Uchwała 7 Sędziów SN (zasada prawna) z 18.12.2013 r., I KZP 19/13, OSNKW 2014, Nr 1, poz. 1).

Jeżeli chodzi o doktrynę to skłaniała się do przyjmowania pochodzenia bezpośredniego oraz pośredniego korzyści. Jacek Giezek stwierdził, że za nieracjonalne należałoby uznać oczekiwanie, by uzyskane z czynu zabronionego pieniądze miały najpierw podlegać bezkarnemu przetworzeniu, by dopiero wówczas stać się przedmiotem karalnego ich legalizowania. Skoro przestępstwem jest podejmowanie opisanych w dyspozycji art. 299 § 1 kodeksu karnego czynności w stosunku do praw i rzeczy pochodzących z korzyści związanych z popełnieniem czynu pośrednio, to tym bardziej zabronione jest podejmowanie takich czynności w stosunku do środków majątkowych pochodzących z czynu zabronionego bezpośrednio (Giezek 2013). Jerzy Duży uważa, że przyjęcie tezy o konieczności wykazania pośredniego związku korzyści z zabronionym czynem pierwotnym dla wyczerpania znamion przestępstwa z art. 299 § 1 k.k. uczyniłoby w polskich realiach art. 299 § 1 k.k. przepisem martwym. Miałyby to określone konsekwencje międzynarodowe w postaci braku przestrzegania Konwencji Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu, sporządzonej w Warszawie 16.05.2005 r. (Konwencja Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu, sporządzona w Warszawie 16.05.2005 r. – Dz.U. 2008 Nr 165, poz. 1028). Zgodnie z art. 1a Konwencji dochody oznaczały każdą korzyść ekonomiczną pochodzącą lub uzyskaną bezpośrednio lub pośrednio z przestępstw (Duży 2010). Takie samo stanowisko jest reprezentowane przez B. Piątkowską oraz K. Skelnik (Piątkowska i Skelnik 2022, s. 207). Tak więc niezależnie od powyższych sporów w polskim prawie karnym czynem bazowym prania brudnych pieniędzy może być każdy czyn zabroniony, z którego pochodzą korzyści. Takie stwierdzenie ma istotne znaczenie w zakresie międzynarodowej współpracy w zakresie odzyskiwania mienia na podstawie Dyrektywy Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotyczącej współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzą-

cych z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem (Dyrektywa Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotycząca współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem – Dz.U.UE.L.2007.332.103 z dnia 18.12.2007).

Rys historyczny rozwoju regulacji prawnych na świecie i w Polsce prowadzi do wniosku, że tego typu przestępczość jest szczególnie niebezpieczna w każdym kraju i dla skutecznego jej ograniczania należy wypracowywać wspólne i spójne rozwiązania prawne tym bardziej, że będą one obowiązywać w tych państwach.

3. Dyrektywy w sprawie zwalczania prania pieniędzy za pomocą środków prawnych

Jeżeli chodzi o kierunek zmian prawnych w obrocie międzynarodowym, to wytyczały go dyrektywy, za którymi dopiero dokonywano nowelizacji przepisów prawa karnego, uznających kolejne zachowania za przestępstwa prania pieniędzy (ramy artykułu nie pozwalają jednak na ich omówienie). Uwagi te nie dotyczą jednak Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwalczania prania pieniędzy za pomocą środków prawnych, która została uchwalona 23.10.2018 r. (dalej: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r.) (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1673 z 23.10.2018 r. w sprawie zwalczania prania pieniędzy za pomocą środków prawnych – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z 12.11.2018 r., L 2018.284/22, weszła w życie 2.12.2018 roku). Celem tej Dyrektywy było usunięcie różnic pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi w obszarze definiowania zjawiska prania pieniędzy oraz sankcji grożących za tego typu czyny zabronione (Wahl 2021).

Regulacje, które zostały zawarte w Dyrektywie, wydają się jednak iść w przeciwnym, do założonego, kierunku.

Wprawdzie w art. 1 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. wskazano, że ustanawia ona minimalne normy dotyczące definicji przestępstw i kar w dziedzinie prania pieniędzy, jednak już definicja działalności przestępczej, zawarta w art. 2 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r., budzi wątpliwości, ponieważ w przypadku państw członkowskich, których systemy prawne określają w odniesieniu do przestępstw minimalny próg zagrożenia karą, obejmuje takie przestępstwa, w stosunku do których dolna granica zagrożenia karą jest wyższa niż sześć miesięcy pozbawienia wolności lub aresztu. Zgodnie z art. 37 kodeksu karnego kara pozbawienia wolności trwa najkrócej miesiąc. W kodeksie karnym można znaleźć wiele przepisów, gdzie dolna granica jest niższa niż 6 miesięcy, czego przykładem mogą być czyny zabronione skierowane przeciwko wierzycielom z art. 300 kodeksu karnego do artykułu 302 kodeksu karnego, z wyjątkiem art. 300 § 3 kodeksu karnego, a jednocześnie te czyny zabronione nie należą do katalogu, o którym niżej mowa.

Natomiast jeśli chodzi o karę aresztu, to jest ona przewidziana w prawie polskim w odniesieniu do wykroczeń i zgodnie z art. 18 pkt 1 kodeksu wykroczeń wynosi ona od 5 do 30 dni (Ustawa z 20.05.1971 r. Kodeks wykroczeń – Dz.U. 2021, poz. 2008). W tym miejscu należałoby odnieść się do tego, czy pojęcie „czynu zabronionego” z art. 299 § 1 k.k. odnosi się do czynu uznanego za wykroczenie. Zgodnie z art. 1 § 1 k.w. wykroczeniem jest czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 zł lub nagany. Należy przywołać treść art. 3 ust. 5 Dyrektywy VI, z którego wynika, że czyny zabronione prania pieniędzy winny podlegać karze jak przestępstwa. Choć dyrektywa wyznacza warunki, na które Państwa się zgadzają, co nie oznacza, że każde Państwo nie może rozszerzyć zakresu karalności za pranie pieniędzy, to jednak prowadzi do wniosku, że może dochodzić do niespójności w zakresie obszaru penalizacji prania brudnych pieniędzy w różnych krajach i zawsze konieczne będzie porównywanie przepisów art. 299 k.k. z innymi rozwiązaniami w kierunku ustalenia, czy konkretny czyn jest czynem zabronionym w rozumieniu art. 299 § 1 k.k.

Drugim elementem definicji jest wskazanie 22 kategorii działalności przestępczej, która ma być zaliczana do przestępstw prania pieniędzy, bez względu na kryterium zagrożenia.

Grupa ta obejmuje następujące kategorie:

- 1) udział w zorganizowanej grupie przestępczej i wymuszenia;
- 2) terroryzm;
- 3) handel ludźmi i przemyt nielegalnych migrantów;
- 4) wykorzystywanie seksualne;
- 5) nielegalny handel narkotykami i substancjami psychotropowymi;
- 6) nielegalny handel bronią;
- 7) nielegalny handel towarami skradzionymi i innymi towarami;
- 8) korupcja;
- 9) oszustwa;
- 10) fałszowanie pieniądza;
- 11) podrabianie i piractwo produktów;
- 12) przestępstwa przeciwko środowisku;
- 13) zabójstwo, spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu;
- 14) uprowadzenie, bezprawne pozbawienie wolności i wzięcie zakładnika;
- 15) rozbój lub kradzież;
- 16) przemyt;
- 17) przestępstwa podatkowe;
- 18) wymuszenie;
- 19) fałszowanie;
- 20) piractwo;
- 21) wykorzystywanie informacji wewnętrznych i manipulacja na rynku;
- 22) cyberprzestępstwa.

Z jednej strony należy zastrzec, że tworzenie wspólnego prawa jest bardzo trudnym procesem ze względu na wieloletnie kształtowanie się prawa karnego jako prawa krajowego. Z drugiej strony należy zauważyć, że prawo w obszarze karnym jest tworzone po to, aby państwa kształtowały swoje ustawodawstwo tak, by uzyskać praktyczny cel w postaci ujednoczenia w zakresie ścigania. O istotności rozwiązań dot. VI Dyrektywy może świadczyć fakt, że Zjednoczone Królestwo, pomimo wyjścia z Unii Europejskiej, opowiedziało się za wprowadzeniem regulacji wskazanych w VI Dyrektywie, o czym pisze S. Chatee (Chatee 2022). Ma to szczególnie wymiar tam, gdzie chodzi o regulacje dotyczące przestępczości prania pieniędzy. Pisze o tym D. Ward (Ward 2021). Trzeba podkreślić, że w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. użyto nazewnictwa opisowego czynów zabronionych i to bardzo ogólnie wskazanych, co także będzie prowadziło do rozbieżności w zakresie uznania, jakie czyny zabronione będą zaliczane do przestępstw prania pieniędzy, bez względu na wymóg zagrożenia. Może dochodzić tutaj do niespójności, ponieważ ogólne nazewnictwo nie będzie obejmowało konkretnych czynów zabronionych, czego przykładem może być wskazane w pkt 21 „wykorzystywanie informacji wewnętrznych i manipulacja na rynku”. W polskim prawie karnym brak jest tak określonego czynu zabronionego. Ponadto wątpliwości interpretacyjne będą budziły takie określenia, jak „informacja wewnętrzna” czy „manipulacja”. Możliwe jest, że ten opis czynu zabronionego będzie obejmował częściowo znamiona kilku czynów zabronionych, co z punktu widzenia zasady określoności znamion czynu zabronionego, stoi na przeszkodzie uznania, że mamy do czynienia w polskim prawie z tak określonym czynem zabronionym. Trzeba wskazać, że podstawową zasadą wykładni w prawie polskim jest wykładnia językowa, która nie może być przełamana przez wykładnię systemową oraz wykładnię funkcjonalną (Stefański 2011, s. 497–512). Niezbędne jest także zwrócenie uwagi na treść art. 5 § 2 k.p.k., zgodnie z którym nie dające się usunąć wątpliwości należy tłumaczyć na korzyść sprawcy, z tym zastrzeżeniem, że dopiero wtedy, gdy zostaną wykorzystane wszystkie właściwe reguły interpretacyjne (Kurowski 2020, s. 62).

Należy także zauważyć, że w art. 299 § 1 kodeksu karnego brak jest jakiegokolwiek ograniczenia do kategorii czynów zabronionych, czyli tzw. „czynów bazowych”, z którymi powiązane są korzyści będące przedmiotem czynności wskazanych w art. 299 § 1 kodeksu karnego. Kategoria 22 rodzajów przestępstw dotyczy głównie przestępstw kryminalnych, nie obejmuje, poza przestępstwami podatkowymi oraz związanymi z wykorzystaniem informacji wewnętrznych i manipulacji na rynku, wielu przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu oraz obrotowi cywilnemu, zamieszczonych w rozdziale XXXVI polskiego kodeksu karnego, przykładowo przestępstw przeciwko wierzycielom. Tylko udaremnienie lub ograniczenie zaspokojenia wierzycieli z art. 300 § 3 k.k. wchodziłoby do tej grupy, z uwagi na zagrożenie 6 miesięcy do 8 lat pozbawienia wolności. W tym zakresie mogą wystąpić poważne różnice w systemach karnych poszczególnych państw, a to będzie prowadziło do rozbieżnej praktyki organów ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości. Jeśli chodzi o sprawców przestępstw prania pieniędzy, to będą oni poszukiwali takich miejsc, w których uregulowania będą dla nich korzystniejsze. Takie różnice

mogą zniweczyć osiągnięcie zamierzonego celu w postaci pozbawienia sprawców przestępstw owoców, powstałych z ich popełnienia.

Istotne problemy może także sprawiać dostosowanie się do zapisów art. 5 ust. 2 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r., przewidującego kary dla osób fizycznych, zgodnie z którym: „[p]aństwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, aby przestępstwa, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 5, podlegały karze w maksymalnym wymiarze co najmniej czterech lat pozbawienia wolności”. Podkreślenia wymaga to, że mowa jest o maksymalnym wymiarze ustawowym kary co najmniej 4 lat pozbawienia wolności. Opisane w art. 3 ust. 1 i 5 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. zachowania są formami prania brudnych pieniędzy z art. 299 § 1 k.k., gdzie maksymalne zagrożenie wynosi 8 lat pozbawienia wolności. Zwraca na to uwagę także B. Piątkowska oraz K. Skelnik, wskazując, że maksymalnie może być kara 4 lat pozbawienia wolności (Piątkowska i Skelnik 2022, s. 203). Autorzy dochodzą do wniosku, że jest to zgodne z zagrożeniem z art. 299 § 1 k.k., z czym nie można się do końca zgodzić (Piątkowska i Skelnik 2022, s. 208). Określenie: *czyn taki zagrożony był maksymalną karą pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej 4 lat* nie jest jednoznaczne i nie wskazuje, o którą dolną czy górną granicę zagrożenia ustawowego chodzi. Gdyby przyjąć, że chodzi o górną granicę kary pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej 4 lat, to taka regulacja mogłaby być uznana za zgodną z polską, ponieważ w art. 299 § 1 k.k. jest mowa o ustawowym zagrożeniu w wymiarze od 6 miesięcy do 8 lat pozbawienia wolności. W przeciwnym wypadku powstałaby sprzeczność z polską regulacją, ponieważ tylko w przypadku przygotowania do przestępstwa prania brudnych pieniędzy zagrożenie ustawowe wynosi 3 lata (art. 299 § 6a kodeksu karnego). Należy uznać to tłumaczenie za niezbyt szczęśliwe i przyjąć – na podstawie artykułu 1 Dyrektywy, że chodzi o ustanowienie minimalnych kar w dziedzinie prania pieniędzy. W przeciwnym wypadku doszłoby do absurdu.

Trzeba jeszcze dodać, że zgodnie z art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. Państwa członkowskie zobowiązały się podjąć niezbędne środki, aby pomocnictwo, podżeganie i usiłowanie popełnienia przestępstw podlegały karze jako przestępstwa. Już w odniesieniu do pomocnictwa z art. 299 § 6a kodeksu karnego widoczna jest sprzeczność z art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. Wymóg Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. w pozostałych wypadkach nie wydaje się trudny do spełnienia, jeśli zważyć, że tendencja w polskiej polityce karania zmierza w kierunku zwiększenia ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności, niż jej obniżania. Może także dojść do takiej sytuacji, kiedy przestępstwo prania pieniędzy będzie w zakresie zagrożenia ustawowego nieadekwatne do przestępstwa bazowego i to w znacznym zakresie.

Wydaje się, że brak jest także spójności art. 6 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. z art. 258 k.k., ponieważ popełnienie przestępstwa: *działając w zorganizowanej grupie przestępczej* daje podstawę do wymierzenia kary tak jak osobie odpowiadającej w warunkach recydywy szczególnej wielokrotnej, ale, na podstawie art. 65 § 2 kodeksu karnego, z wyjątkiem zaostżenia kary. W polskim

prawie karnym działanie w zorganizowanej grupie przestępczej jest formą udziału w tej grupie, a to stanowi odrębny czyn zabroniony, a nie okoliczność obciążającą. Na gruncie polskiego prawa nie jest także możliwe przyjęcie, że branie udziału w zorganizowanej grupie przestępczej zostanie uznane i za czyn zabroniony i jednocześnie za okoliczność obciążającą.

Drugą okolicznością obciążającą, zgodnie z art. 6 ust. 1 Dyrektywy VI AML, jest popełnienie czynu zabronionego prania pieniędzy przez sprawcę, który jest podmiotem zobowiązanym w rozumieniu art. 2 Dyrektywy 2015/849 i jednocześnie do prania doszło podczas prowadzonej działalności zawodowej. Należy zwrócić uwagę, że przy użyciu spójnika „i” znacznie ogranicza się możliwości uznania za okoliczności obciążające. Gdyby taki warunek minimalny przyjmować, to należałoby go wprowadzić do art. 53 § 2 k.k. jako nową okoliczność obciążającą w postaci popełnienia przestępstwa: *podczas prowadzenia swojej działalności zawodowej i przez podmiot zobowiązany*. Pierwsza z okoliczności obciążających nie jest tożsama z uczynieniem sobie stałego źródła dochodu z popełnienia przestępstwa, występującego w polskim kodeksie karnym, ponieważ oba pojęcia nie mają tożsamego zakresu. Z jednej strony możliwe jest uczynienie sobie stałego źródła dochodu z działalności, która nie jest działalnością zawodową, a z drugiej strony działalność zawodowa nie musi przynosić stałego źródła dochodu.

Wprawdzie powołany art. 53 § 2 k.k. zawiera określenie *w szczególności*, które czyni katalog otwartym i możliwe jest uznanie przez Sąd popełnienie przestępstwa prania pieniędzy w ramach prowadzonej działalności zawodowej, jako okoliczności obciążającej, ale lepiej byłoby, gdyby ta okoliczność, wskazana w VI Dyrektywie, była wpisana do katalogu z art. 53 § 2 k.k.

Należałoby także rozważyć, czy pojęcie działalności zawodowej z VI Dyrektywy obejmuje działalność gospodarczą i na odwrót. Takie samo stanowisko co do poszerzenia katalogu okoliczności branych pod uwagę przy wymiarze kar zajęli W. Majkowski, M. Sawczuk, D. Muca, wskazując na konieczność zmiany art. 53 § 2 k.k. (Majkowski, Sawczuk i Muca 2021, s. 1012).

Zdaniem Autorki niniejszego artykułu, polski ustawodawca winien rozważyć także wpisanie do dyrektyw wymiaru kary z art. 53 § 2 k.k. jako okoliczności obciążającej „popełnienie przestępstwa z wykorzystaniem Internetu lub innych narzędzi komunikacji”. Uzasadnieniem dla takiego stanowiska jest to, że skutkiem wykorzystania Internetu lub innych środków komunikacji jest szybsze komunikowanie się, szybsze dokonywanie transakcji i utrudnienia z zabezpieczeniem środków pieniężnych, które następnie stają się przedmiotem prania pieniędzy. W konsekwencji dochodzi do pokrzywdzenia znacznych ilości pokrzywdzonych z bardzo ograniczonymi widokami na możliwość zabezpieczenia środków do orzeczenia obowiązku naprawienia szkody.

Należałoby także wprowadzić zmiany w art. 9 ustawy z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Ustawa z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary – Dz.U. 2023, poz. 659), ponieważ przy odpowiedzialności podmio-

tu zbiorowego za przestępstwo prania brudnych pieniędzy nie przewidziano tak szerokiego zakresu środków jakie mogą być zastosowane wobec osób prawnych. W art. 8 omawianej Dyrektywy wskazane są jako kary chociażby czasowe lub stałe odcięcie od koncesji, objęcie nadzorem sądowym, sądowy nakaz likwidacji, czasowe lub stałe zamknięcie zakładów wykorzystywanych do popełnienia przestępstwa, których to środków karnych brak w polskiej ustawie z dnia 28 października 2002 roku, dotyczącej odpowiedzialności podmiotów zbiorowych (inaczej Golonka 2021, s. 42). Problematyczne byłoby, na gruncie polskiego kodeksu karnego, określenie czasu trwania tych środków karnych tylko na podstawie samej Dyrektywy, chociażby z tego względu, że nie został wskazany czas, na jaki mogą być orzeczone. Brak ten uniemożliwia zastosowanie Dyrektywy wprost, co oznacza, że winna być przeprowadzona nowelizacja ustawy o podmiotach zbiorowych.

Na gruncie polskiego prawa problematyczne jest także doprowadzenie do odpowiedzialności podmiotu zbiorowego, ponieważ w pierwszej kolejności należy doprowadzić do uzyskania prawomocnego wyroku skazującego do osoby fizycznej, a także podjęcia decyzji przez Sąd wskazanych w art. 4 powołanej ustawy. Taki warunek nie został wskazany w art. 7 ust. 1 VI Dyrektywy, nakazujący podjęcie państwom członkowskim niezbędnych środków do pociągnięcia osób prawnych za przestępstwa wskazane w art. 3 ust. 1 i 5 i art. 4 VI Dyrektywy, w celu przysporzenia tym podmiotom zbiorowym korzyści. Wprawdzie w prawie polskim dopuszczona jest wtórna odpowiedzialność podmiotu zbiorowego, ale wymóg uprzedniego prawomocnego skazania osoby fizycznej i możliwości prawnego oraz faktycznego zakończenia działalności przez podmioty zbiorowe utrudniają osiągnięcie minimalnego warunku pociągnięcia do odpowiedzialności karnej podmiotu zbiorowe.

Rozważenia wymaga także wprowadzenie do art. 299 k.k. nieumyślnej formy prania pieniędzy, a to dzięki treści pkt 13 preambuły VI Dyrektywy. Odwołując się do wykładni historycznej należy wskazać, że wprowadzenie przestępstwa prania pieniędzy do prawa polskiego było wynikiem niemożności wykorzystania, przy różnego rodzaju przekształceniach przedmiotu czynu zabronionego w korzyści majątkowe, przepisów dotyczących karami za paserstwo. Uniemożliwił to opis czynności czasownikowych realizowanych przez sprawcę paserstwa oraz zakaz pociągnięcia do odpowiedzialności za paserstwo sprawcy czynu uprzedniego. Jednak w poprzednim kodeksie karnym (art. 216 k.k.), jak i obecnym przewidziany został typ nieumyślny paserstwa (Dąbrowska-Kardas i Kardas 2016, s. 455), gdzie rozszerzenie karalności dotyczyło wykazania, że sprawca: „na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i mógł przypuszczać, że rzecz została uzyskana za pomocą czynu zabronionego”. Polski ustawodawca w art. 299 k.k. nie przewiduje typu nieumyślnego, co znacznie rozszerzyłoby możliwości zastosowania w/w przepisu.

Dodatkowo należy wskazać, że w przepisach polskiej procedury karnej winien został wprowadzony obowiązek, który nakazywałby poinformowanie Komisji, zgodnie z art. 10 ust. 2 Dyrektywy o rozszerzeniu jurysdykcji poza własne terytorium, jeżeli przestępstwo prania zostało popełnione poza terytorium kraju, a jednocześnie sprawca ma zwykle miejsce pobytu lub pobytu lub przestępstwo zostało po-

pełnione na szkodę osoby prawnej mającej swoją siedzibę na terytorium kraju, który chce rozszerzyć jurysdykcję.

W polskiej procedurze jest tylko obowiązek powiadomienia zawiadamiającego o wszczęciu postępowania, ale jest to inny rodzaj obowiązku, nałożonego na organ w innym etapie postępowania.

Komisja nie jest zawiadamiającym. Brak takiego obowiązku w polskiej procedurze karnej może doprowadzić do zaniechania wykonania tego obowiązku.

Należy nadmienić, że ten obowiązek winien być doprecyzowany poprzez wskazanie zobowiązanego, czasu powiadomienia, a także formy powiadomienia (czy ma się odbywać za pośrednictwem prokuratur, w których są zatrudnieni prokuratorzy zajmujący się obrotem prawnym z zagranicą, czy też obowiązek ten spoczywa na prokuraturze nadzorującej postępowanie. Winna być doprecyzowana kwestia ewentualnego obowiązku przetłumaczenia pisma.

4. Inne braki w zakresie niezbędnej regulacji

Należy wspomnieć o innych przeszkodach natury prawnej, które, z jednej strony, są związane z szybkim procesem globalizacji, również w zakresie przestępczości, a z drugiej strony, z brakiem odpowiednio podążających za tym procesem zmian legislacyjnych. Dotyczy to braku szybkiej i bezpośredniej współpracy organów ścigania z zagranicznymi bankami w zakresie ustalania stanu rachunku bankowego, co do którego zachodzi podejrzenie, że został wykorzystany do przestępstwa prania brudnych pieniędzy. Generalny Inspektor Informacji Finansowej na podstawie artykułu 104 ustawy z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (Ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu – t.j. Dz.U. 2021, poz. 1132), posiada kompetencje, aby zwrócić się do odpowiedniego organu w państwie wezwanym o poczynienie takich ustaleń, ale twierdzi, że tylko wtedy może korzystać z tych kompetencji, gdy sam złożył doniesienie (Patora 2020, s. 211–229). Tymczasem znaczna część czynów ujawniana jest w toku prowadzenia postępowania przygotowawczego, bez doniesienia GIIF. Prowadzi to do wniosku, że szybkie czynności związane z wykorzystaniem środków pieniężnych pochodzących z czynów zabronionych, a popełniane za pomocą zagranicznych instrumentów finansowych i przy wykorzystaniu zagranicznych banków, nie będą w praktyce możliwe. Istnieją wprawdzie instrumenty wskazane w Europejskim Nakazie Dochodzeniowym (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z 3.04.2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych, Dz.U.UE.L.2014.130.1), czy też w kierowanych do innych państw wnioskach o pomoc prawną, ale, przy możliwości dokonywania operacji bankowych za pomocą bankowości internetowej, są one dalece niewystarczające. Przykładowo, należy wskazać, że dokumenty dotyczące wykonania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym muszą być chociażby przetłumaczone, co daje przewagę czasową do wykonania czynności związanych z transferem środków po-

chodzących z przestępstwa, aby nie zostały zajęte. Wydaje się, że jest to sprzeczne z art. 11 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r., który nakłada na państwa członkowskie obowiązek podjęcia niezbędnych środków celem zapewnienia skutecznych narzędzi, stosowanych w postępowaniach przygotowawczych w walce z przestępczością zorganizowaną lub innymi poważnymi przestępstwami (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. w sprawie zwalczania prania pieniędzy za pomocą środków prawnych – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z 12.11.2018 r., L 284/22).

Kolejnym zagadnieniem, które należy podnieść i odnieść jako brak wymaganych regulacji w zakresie związanym z przestępstwem prania „brudnych” pieniędzy, jest brak odpowiednich przepisów, które dałyby możliwości odroczenia doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym w polskiej procedurze karnej. Postanowienie to wydawane jest w razie potrzeby zabezpieczenia środków, w tym do zasądzenia środka kompensacyjnego, zwrotu pokrzywdzonemu korzyści majątkowej, jaką sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa albo jej równowartości. Powołany przepis służy rzeczywistemu pozbawieniu sprawców korzyści, jakie osiągnęli z popełnienia przestępstwa i zwrotu ich pokrzywdzonym. Zabezpieczenie może nastąpić na mieniu oskarżonego lub na mieniu wskazanym w art. 45 § 2 kodeksu karnego, czyli mieniu, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł prawny w ciągu 5 lat przed popełnieniem przestępstwa, chyba że sprawca lub inna osoba wykaże dowód przeciwny. Zgodnie z treścią art. 291 kodeksu postępowania karnego konieczne jest wydanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym na mieniu podejrzanego między innymi w celu naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem. W przypadku obrotu prawnego z zagranicą niezbędne jest do jego realizacji dokonanie tłumaczenia tegoż dokumentu, a także innych dokumentów, które są związane z wyekspediowaniem wniosku o pomoc prawną lub Europejskiego Nakazu Dochodzeniowego. Polski ustawodawca nie przewidział możliwości odroczenia doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym na mieniu, które podejrzanym, przebywającym w Polsce, posiada za granicą. Brak takiej możliwości niweczy wszelkie wysiłki, które są podejmowane w celu zabezpieczenia mienia, które pochodzi z przestępstwa. Skoro możliwość odroczenia doręczenia postanowienia na czas oznaczony, nie później niż do czasu prawomocnego zakończenia postępowania, jest przewidziana w art. 218 § 2 kodeksu postępowania karnego (Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego – Dz.U. 2021, poz. 534), w odniesieniu do korespondencji, to należy rozważyć wprowadzenie podobnego przepisu w odniesieniu do postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, również na czas oznaczony, nie później niż do wykonania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym. Na podstawie powołanego już art. 11 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. podjęcie takich środków wydaje się jak najbardziej uzasadnione. Wskazane wyżej rozwiązanie winno przyczynić się do spełnienia wymogu wskazanego w art. 9 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r., który nakłada na państwa członkowskie obowiązek niezbędnych działań do zabezpieczenia oraz konfiskaty korzyści pochodzących z przestępstw prania „brudnych” pieniędzy. Wymóg ten w polskim prawie będzie coraz trudniej

szy do spełnienia, szczególnie, gdy SN w uchwale z 13.10.2021 r., I KZP 1/21, wskazał, że art. 86 ust. 13 ustawy z 1.03.2018 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu musi być interpretowany w sposób ścisły, a środki zgromadzone na rachunkach bankowych nie mają cech dowodu rzeczowego (Uchwała SN z 13.10.2021 r., I KZP 1/21, OSNK 2021/11-12/42, Lex nr 3239937). Wprawdzie ustawodawca dodał art. 236b kodeksu postępowania karnego (Ustawa z 17.12.2021 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z powołaniem Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości – Dz.U. 2021, poz. 2447), który daje możliwość uznania za dowody rzeczowe środków zgromadzonych na rachunku bankowym, jeśli zostały zatrzymane jako dowody rzeczowe, ale nadal pozostaje problem gwarancyjnych funkcji tego rozwiązania, z punktu widzenia czasu przechowywania takich środków jako dowodu rzeczowego. Problem jest trudny, ponieważ, z jednej strony, chodzi o szybkie zabezpieczenie pieniędzy na rachunku bankowym, a z drugiej strony, czas ustaleń może się znacznie wydłużyć, szczególnie jeśli zachodzi konieczność uzyskania międzynarodowych pomocy prawnych.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2018 r. przewiduje minimalne wymagania w zakresie karalności przestępstwa prania pieniędzy i każde państwo może w zakresie ścigania tego typu czynów zabronionych pójść znacznie dalej, ale przy transgranicznym charakterze prania pieniędzy, nie dające się usunąć wątpliwości w ustawodawstwach, zarówno w prawie karnym materialnym, jak i procesowym, będą musiały być interpretowane na korzyść potencjalnego sprawcy (art. 5 § 2 kodeksu karnego). To oznacza, że konieczne będzie badanie obowiązującego prawa w miejscu popełnienia czynu zabronionego, które będzie znajdowało się także poza granicami Polski. Przyjęcie w Polsce, że każdy czyn zabroniony będzie mógł stanowić czyn bazowy prania pieniędzy, nie oznacza, że takie podejście przyjęte zostanie w innych krajach. Dlatego konieczne będzie stosowanie zasady podwójnej karalności, wskazanej w art. 111 § 1 kodeksu karnego.

Podsumowanie

Proces ujednoczenia prawa w zakresie prania brudnych pieniędzy z prawem krajowym jest niezwykle trudny i skomplikowany. Niespójność występuje zarówno na podstawie przepisów prawa materialnego, jak i procedury. Dotyczy to także prawa krajowego, materialnego oraz prawa procesowego, które nie są dostosowane do zmieniających się możliwości w zakresie rozporządzania mieniem, które pochodzi z przestępstwa. Wydaje się, że dla skutecznej walki z praniem pieniędzy niezbędne są bardziej spójne systemy prawne poszczególnych państw i zagwarantowanie bezpośredniej współpracy organów ścigania i banków. Wprowadzenie rozwiązań wskazanych w najnowszej Dyrektywie może skutkować ograniczeniem w zakresie karnych przepisów dotyczących przestępstw prania brudnych pieniędzy, w porównaniu do krajowych regulacji, co będzie miało znaczenie przy transgranicznym praniu pieniędzy. Dlatego też wypracowanie minimalnych wspólnych rozwiązań jest sukcesem, ale w praktyce może mieć ograniczony wymiar.

Bibliografia

- Błachnio A. (2024), [w:] J. Majewski (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, WKP, teza 15.
- Buchała K., Kardas P., Majewski J., Wróbel W. (1995), *Komentarz do ustawy o ochronie obrotu gospodarczego*, Warszawa.
- Chatee S. (2022), *Financial Crime in 2021 – Brexit and the 6th Anti Money Laundering Directive*, <https://sqa-consulting.com/financial-crime-in-2021-brexit-and-the-6th-anti-money-laundering-directive/> (dostęp 2.07.2022).
- Czepukojć M. (2017), *Problematyka środków pieniężnych zgromadzonych na koncie bankowym w kontekście przedmiotu przestępstwa z art. 299 k.k. Glosa do uchwały SN z dnia 24 czerwca 2015 r., I KZP 5/15*, Glosa nr 1.
- Dąbrowska-Kardas M., Kardas P. (2016), [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278–363*, Warszawa.
- Duży J. (2010), *Pojęcie korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego*, Glosa do postanowienia SN z 1.09.2010 r., V KK 43/10.
- Gadecki B. (2023), [w:] B. Gadecki (red.), *Kodeks karny. Art. 1–316. Komentarz*, Warszawa.
- Gałązka M. (2024), [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*. Warszawa.
- Giezek J. (red.) (2021), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, WKP, teza 35.
- Giezek J. (2013), *Glosa do uchwały SN z 18.12.2013 r.*, I KZP 19/13, teza nr 4.
- Gilmore W.C. (1999), *Brudne Pieniądze. Metody Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy*, Warszawa.
- Golonka A. (2021), *Polskie regulacje karne wobec „szóstej” dyrektywy anti-money laundering*, Ius Novum nr 1.
- Górniok O. (2000), *Przestępstwa gospodarcze Rozdział XXXVI i XXXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa.
- Górniok O. (red.), (2003), *Prawo karne gospodarcze*, tom 10, Warszawa.
- Kurowski M. (2020), [w:] D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego*, Komentarz, tom I, Art. 1–424, Warszawa.
- Lizak R. (2018), *Pranie pieniędzy w prawie polskim na tle europejskim, międzynarodowym i amerykańskim*, Warszawa.
- Majkowski W., Sawczuk M., Muca D. (2021), *Dyrektywa VI AML a obecnie obowiązujące polskie prawo krajowe*, Monitor Prawniczy nr 19.
- Michalska-Warias A. (2016), *Glosa do postanowienia z dnia 12 stycznia 2015 r.*, III KK 247/14, WPP nr 1.
- Oczkowski T. (2023), [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. IV, WKP, teza 7.
- Patora K. (2020), *Współpraca prokuratora z Generalnym Inspektorem Informacji Finansowej w zakresie spraw karnych dotyczących przestępstw z art. 299 k.k.*, 2020, „Prokuratura i Prawo”, nr 7–8.

Piątkowska B., Skelnik K. (2022), *Rozwiązania obowiązujące w polskim systemie karnym w instytucjach obowiązanych w kontekście dyrektyw anti-money laundering*, Probacja nr 4.

Pływaczewski E. (1993), *Pranie brudnych pieniędzy. Możliwości przeciwdziałania z uwzględnieniem roli systemu bankowego*, Toruń.

Potulski J. (2023), [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*. Warszawa/Legalis.

Stefański R. (2011), [w:] T. Bojarski (red.), *Źródła prawa karnego*, Warszawa.

Wahl T. (2021), *AML Package III: 6th AML Directive Proposed*, <https://eucrim.eu/news/aml-package-iii-6th-aml-directive-proposed/> (dostęp 14.03.2022).

Ward D. (2021), *How new rules on financial crime will impact the EU AML regime*, https://www-ey-com.translate.google/en_sy/financial-services-emeia/how-new-rules-on-financial-crime-will-impact-the-eu-aml-regime?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=pl&_x_tr_hl=pl&_x_tr_pto=op,sc (dostęp 2.07.2022).

Wąsowski K. (2001), *Pranie brudnych pieniędzy*, „Materiały i Studia” NBP, z. 121, Warszawa.

Wójcik J.W. (2002), *Pranie pieniędzy. Kryminologiczna i kryminalistyczna ocena transakcji podejrzanych*, Warszawa.

Wróbel T. (2012), *Zakres tzw. źródłowych czynów zabronionych – przestępstwo prania brudnych pieniędzy w kontekście regulacji międzynarodowych*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych, nr 4.

Zawłocki R., Gałęski M. (2024), [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa/Legalis.

Zoll A. (2016), *Kodeks karny. Część szczególna*, tom III, Warszawa.

Orzeczenia sądowe

Uchwała SN z 4.04.2005 r., I KZP 7/05, OSNKW 2005/5/44.

Postanowienie SA w Katowicach z 15.07.2009 r., II AKz 417/09, KZS 2010/11/55, OSA 2010/7/3-10).

Wyrok SA w Krakowie z 28.10.2009 r., II AKa 184/09, KZS 2009/12/61.

Wyrok SA w Łodzi z 13.12.2012 r., II AKa 198/12; KZS 2014/11/53/.

Uchwała 7 Sędziów SN (zasada prawna) z 18.12.2013 r., I KZP 19/13, OSNKW 2014, Nr 1, poz. 1.

Postanowienie SN z 12.01.2015 r., III KK 247/14, Lex nr 1622321.

Postanowienie SN z 30.11.2017 roku, IV KK 272/17, Lex nr 2434470.

Uchwała SN z 13.10.2021 r., I KZP 1/21, OSNK 2021/11-12/42, Lex nr 3239937.

Akty prawne

Bank Secrecy Act of 1970 r., 84 Stat. 1114.

Committee of Ministers of the Council of Europe, *Recommendation No. R (80) 10 on measures against the transfer and the safekeeping of funds of criminal origin*, 27.06.1980, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804f6231 (dostęp 2.01.2022).

Ustawa z 20.05.1971 r. Kodeks wykroczeń – Dz.U. 2021, poz. 2008.

Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, sporządzona w Wiedniu 20.12.1988 r., Dz.U. 1995 Nr 15, poz. 69 z 20.02.1995.

Dyrektywa Rady 91/308/EWG z 10.06.1991 r. w sprawie uniemożliwienia korzystania z systemu finansowego w celu prania pieniędzy – Dz.U.UE L z 28.06.1991 r., Dz.U.UE.L.1991.166.77.

Zarządzenie nr 16/92 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z 1.10.1992 r. w sprawie zasad postępowania banków w razie ujawnienia okoliczności wskazujących na lokowanie w banku środków pieniężnych lub innych wartości majątkowych pochodzących lub mających związek z przestępstwem oraz przy dokonywaniu wpłat gotówkowych przekraczających określoną kwotę Dz.Urz. NBP z 2.10.1992 r., 20.9.1992.

Ustawa z 12.10.1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego – Dz.U. Nr 126, poz. 615.

Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks karny – t.j. Dz.U. 2021, poz. 2345.

Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego – Dz.U. 2021, poz. 534.

Ustawa z 10.09.1999 r. Kodeks karny skarbowy – t.j. Dz.U. 2021, poz. 408.

Konwencja Narodów Zjednoczonych z 15.11.2000 r. przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej – Dz.U. 2005 Nr 18, poz. 158 z 31.01.2005.

Ustawa z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu – Dz.U. 2017, poz. 1049.

Konwencja Nr 141 o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa, ratyfikowana przez Polskę w 2000 r. (Dz.U. 2003 Nr 46, poz. 394).

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/141.html> (dostęp 1.01.2022).

Ustawa z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary – Dz.U. 2020, poz. 358.

Konwencja Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu, sporządzona w Warszawie 16.05.2005 r. – Dz.U. 2008 Nr 165, poz. 1028.

Ustawa z 25.06.2009 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu oraz o zmianie niektórych innych ustaw – Dz.U. 2009 Nr 166, poz. 1317.

Dyrektywa Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotycząca współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem – Dz.U.UE.L.2007.332.103 z dnia 18.12.2007.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z 3.04.2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych, Dz.U.UE.L.2014.130.1.